

Ծնած է Ատրիանուպոլիս (Էսիրն) փոքր քաղաքը՝ երոստակյան Թուրքիա, Պալատ մաս: Յաճախած է քաղի դպրոցը, ապա քաղաքի յունական դպրոցը:

Համետ ընտանիքի գլուխ կանուխն անտարած է կեանքի ասպարեզ՝ իբր գրագիր-հաշուապահ: Միւս կողմէ, բավով շարունակած է ինքնագարգացումը. ինչու եւ նոր գրականութիւններէ շատ գործերու ծանօթացած է բնագրային լեզուներով՝ դպրոցի յունարէնի կողքին՝ լատինացէն, ֆրանսերէն, իտալերէն...

1863ին փոխադրուած է Պոլիս. առտն մը եղած է ուսուցիչ՝ Սկիստարի ճեմարանը, ուր աշակերտ ունեցած է Պետրոս Կարեանը: Խմբագրած է «Եփրատ» երգիծաբերքը, սպա՝ Յար. Սվաճեանէն իրեն փոխանցուած «Մեղու»-ն. իսկ ասոր փակումէն ետք «Թարսրու»-ը (շարաքարտեր): Արդէն տնտեսական դժուարութիւններու մէջ այս թերթերը յաճախ անընդամենը կողմէ, որովհետեւ տնտեսաբար կը քննադատէին թուրք կառավարութիւնը: Այդու շտ կը քննադատէին նաեւ հայ իրականութեան մէջ գործող «չոջ»-ը:

Պարոնեան առտն մը փորձած է նաեւ տնտեսական ասպարեզը, առանց յա-

ջողութեան: Ամուսնացած 1879-ին՝ ընտանեօք ապրած է մնայուն Կարիքի մէջ:

Իր գործերու մեծ մասը, օրը օրին զբոսում, հրատարակած է իր խմբագրած յաջորդական այս թերթերուն մէջ (վերջինը ըլլալով՝ «Խիկար»՝ ամսաբերքը, 1884-88): Արդէն այդ բուսականներուն կը տառապէր թորախառ, որ շուտով ալ պիտի կտրէր իր կեանքին թելը:

Պարզ ու համետ, Պարոնեան միանգամայն խիստ էր, յանդուգն, նախանձախնդիր իր ազատութեան եւ անզիջող ու հաստատրիմ սկզբունքներուն: Թէ եւ օժտուած երգիծանքի մեծ շնորհով, աւուրեայի մէջ ան լուրջ էր, մերամաղձու:

Պարոնեան տնտեսաբար քարոզած է եւ կեանքի մէջ գործադրած՝ անկաշկանդ, յեղափոխական բարոյական սկզբունքներ: Դիւր շահագործող վերին խաւին դէմ, անպատասխանատու դեկավարներու դէմ, խաբարուած եւ ոճրագործ պետութեան դէմ իր պայքարը եղած է անմահանջ եւ անզիջող: Հալածած է առհասարակ անարդարութիւնը, կեղծիքը, շահամոլութիւնը եւ սնանկատուութիւնը՝ ուր ալ ըլլայ, միւս կողմէ անվերապահօրէն՝ գորակցելով առողջ, դրական ամէն երեւոյթի: Միանգամայն

պատրաստուած ու պայծառ միտք՝ իր քաղաքացոյց նայուածքով հասած է հայ իրականութեան ծալքերէն մինչեւ օսմանեան եւ միջազգային քաղաքական բեմի ամենամօք անկիւնները:

Իր գործերէն

- «Քաղաքապարտեան Վնասները»
- «Մեծապատիւ Մորթացկաններ»
- «Ազգային Տոչեր»
- Քրոնիկներ՝ «Կամիքներ», «Պարտք մը Պոլսոյ Թաղերուն մէջ», «Օրագրութիւնը Խիկարի», «Ատրեհն Տեսարաններ», «Միծաղ», «Իմ Չնուարերս»:
- Թատերգութիւններ՝ «Արամնարու Արեւելեան», «Պաղտասար Աղբար», «Շողորթրքը»:

«ՄԵԾԱՊԱՏԻ ՄՈՒՐԱՅԿԱՆ» ԽՄԲԱԳԻՐԸ

Մարդկային յարաբերութիւններու մէջ, կեղծիքը դարչած է փրկական: Յանախ անով վարակուած են հասարակին պատրաստակարարութեան կոչուած անչեր, ինչպէս «Մեծապատիւ Մորթացկաններ» վիպակին հերոսներէն՝ այս խմբագիր-լրագրողը:

Հարուածը մասամբ թաղերական կատոյց ունի. երկխօսութիւն մըն է՝ իսրագիրին եւ գաւառէն ժամանած հարուստ քայց անմիտ վաճառականի մը միջեւ: Ուրեմն Պարոնեանի հեզանք-քննադատութիւնը, թէ եւ բուռն, հոս կը գործէ անուղղակի, թանկ կը քաւարարուի փիպարներ բնամոլերով ու խօսեցնելով:

- Հաղուան թերթիս մէջ պիտի գրեմ, որ Տրապիզոնէն մայրաքաղաքս կառ մեծապատիւ Արիստողոմ աղա վաճառականն, որ իւր լեզուագիրութեամբ եւ վաճառականական հմտութեամբ՝ ծանօթ է ազգայնոց: Ես կը գրեմ ինչպէս կը խօսեցնելով:

- Ո՛չ:
- Տրանսերէ՞ն:
- Ո՛չ:
- Անգղիերէ՞ն:
- Ո՛չ:
- Գերմաներէ՞ն:
- Ո՛չ:
- Կնաս չունի. ես լեզուագէտ պիտի ըսեմ ձեզի Համար եւ ձեր վրայօք գրեմ տով պիտի խօսիմ:

16

1. Չարագում, գիտութիւն: